Wie heeft de langste?

De verscheidenheid aan kleuren en patronen op de vleugels van dagvlinders zal bij menigeen bewondering oproepen. Ook onder nachtvlinders is een grote diversiteit aan kleur, vorm en grootte te ontdekken. Daarnaast gaat er, voor wie het kleine eert, een grote wereld open als men zich verdiept in microlepidoptera.

Tekst & foto Cor Oldenburg

Microlepidoptera, ofwel microvlinders (kortweg micro's), is een term waarmee een grote groep veelal kleine vlinders wordt aangeduid. Daartegenover staan de macrolepidoptera, hetgeen net als de vorige term geen taxonomische groep aanduidt, maar simpelweg de 'grote' vlinders, zoals de bekende dagpauwoog *(Aglais io)*. Microvlinders zijn onbekend bij veel mensen, maar kennen op z'n minst een even grote verscheidenheid aan kleur, vorm en grootte als macrovlinders. Het is soms lastig om de vele soorten micro's van elkaar te onderscheiden. Een beginnende microvlinderaar doet er daarom goed aan om met een herkenbare familie te beginnen, bijvoorbeeld de familie van langsprietmotten.

Langsprietmotten

Zoals de naam al verraadt, zijn langsprietmotten *(Adelidae)* getooid met een opvallend kenmerk: extreem lange voelsprieten. De vrouwtjes dragen korte antennen. De mannetjes pronken daarentegen met antennen die vele malen langer zijn dan hun eigen lichaam; maar liefst zes keer zo lang in het geval van de geelbandlangsprietmot *(Nemophora degeerella)*. De basis van de voelsprieten is veelal donker gekleurd. Naar de lange uiteinden toe worden de voelsprieten steeds lichter van kleur.
Langsprietmotten vliegen in het voorjaar en de meeste soorten zijn overdag te zien. De rupsen van veel soorten leven van afgevallen en verdorde bladeren. Afhankelijk van de soort zijn dat bladeren van specifieke bomen of kruidachtige planten.
Ter bescherming kunnen de rupsen een coconnetje maken van kleine stukjes blad, dat ze met zich mee kunnen dragen en waarin ze overwinteren. In het voorjaar verpoppen de rupsen, waarna ze tevoorschijn komen als volwassen vlinders.

Dansen in de zon

Een opvallende langsprietmot is de smaragdlangsprietmot *(Adela reaumurella)*, die de gewoonte heeft om in het voorjaar in grote groepen te zwermen. Dat doen de mannetjes bij door de zon beschenen bladeren aan de uiteinden van takken van loofbomen, bijvoorbeeld beuk, eik of esdoorn. Dansend in de zon fladderen de langsprietmotjes op en neer, met hun witte voelsprieten schuin omhoog gericht. Af en toe strijken er groepjes neer op een blad, om daarna algauw weer verder te dansen. Het uiterlijk vertoon van de mannetjes is bedoeld om vrouwtjes aan te trekken.
De vrouwtjes zijn te herkennen aan het lichter gekleurde haar op hun kop (de mannetjes hebben een ruige zwarte haardos) en net als andere langsprietmotvrouwtjes hebben ze kortere voelsprieten. Zodra een vrouwtje zich in de dansende groep begeeft zal ze de mannen niet van zich af kunnen slaan. Het mannetje dat haar te pakken krijgt zal met haar paren, de rest danst verder.
De zwermende smaragdlangsprietmotten lijken zich weinig aan te trekken van menselijke voorbijgangers die gebiologeerd naar hen blijven staren. Het gefladder van de kleine vlindertjes, met vleugeltjes die in het zonlicht steeds wisselen van kleur, biedt een fascinerende, bijna hypnotiserende aanblik. Zonder het te weten is de argeloze voorbijganger dan ineens gegrepen door de boeiende wereld van de microlepidoptera. ■

Mannetjes smaragdlangsprietmot *(Adela reaumurella)* rustend op een blad. Let op de schaduwen van de dansende mannetjes.